

Л. Ландо

(Інститут колгоспного будівництва)

Перебіг розгортання колгоспної торгівлі на Україні

Протягом двох останніх років партія й уряд дали низку важливіших вказівок щодо дальшого розгортання радянської торгівлі, які мають величезне політично-господарське значення. Маємо вирішення XVI партійного з'їзду про легку промисловість та кооперацію, промову т. Сталіна на нараді господарників, постанову грудневого (1930 р.) та жовтневого (1931 р.) пленумів ЦК ВКП(б), травневі (1932 р.) постанови ЦК ВКП(б) та Раднаркому Союзу про заготівлі та колгоспну торгівлю, постанову ЦВК Союзу про торгівлю сільськогосподарськими продуктами, постанови III партконференції КП(б)У, вирішення пленумів (вересень—жовтень 1932 р.) ЦК ВКП(б) та ЦК КП(б)У і низку інших настанов до розгортання радянської торгівлі. Все це свідчить про те, як багато уваги приділяється розгортанню радянської торгівлі та яке велике значення має ця відповідальна та важлива ділянка соціалістичного будівництва.

На базі широкого зростання соціалістичної промисловости та соціалістичного сільського господарства створено умови для того, щоб поруч і водночас з державною та кооперативною торгівлею розгорнути колгоспну торгівлю. „Завдання полягає в тому, щоб в інтересах дальшого поширення товарообігу між містом і селом і ще більшого поліпшення постачання міській людині сполучити ці дві методи“. (З постанови Раднаркому та ЦК). Колгоспна торгівля, що є частиною радянської торгівлі, повинна стати за важливий чинник організаційно-господарського зміцнення колгоспів та підвищення добробуту колгоспів і колгоспників.

Радянська торгівля повинна сприяти розвитку соціалістичної промисловости та соціалістичному переробленню сільського господарства й поруч інших чинників є одна з форм боротьби пролетаріату проти капіталістичних елементів. Радянська торгівля, зокрема колгоспна торгівля, є одна з форм зв'язку соціалістичної промисловости з соціалістичним сільським господарством.

Радянська торгівля, зокрема колгоспна торгівля, являє собою відповідальну і важливу ділянку соціалістичного будівництва. Зрозуміло, що й на цій ділянці, як і на інших ділянках соціалістичного наступу, точиться і точитиметься запекла класова боротьба, складна й різноманітна своїми формами. Недобитки класового ворога чинитимуть шалений опір усім заходам уряду і партії до розгортання торгівлі.

Звідси перед партійними й радянськими організаціями постає величезної ваги питання про мобілізацію широких мас робітників і колгоспників, на подолання класового опору куркульських та непман-

ських недобитків, на боротьбу з правими опортуністами та „лівими“ закругниками, що є вияв класової боротьби в країні та впливу на окремих членів партії ворожих клас. Успішне розгортання радянської торгівлі, зокрема колгоспної, можливе лише за умови непримиренної боротьби на два фронти проти правого і „лівого“ опортунізму.

Правий ухил є головна небезпека на даному етапі соціалістичного будівництва.

У чому виявляється правий ухил у питаннях торгівлі? На думку правих, наш радянський ринок є такий самий ринок як і в умовах капіталізму. Вся суть непу—на думку правих,—і полягає в тім, що в країні встановлюються ринкові стосунки зі всіма закономірностями й властивостями капіталістичного ринку.

Такий характер ринку праві вважали за цілком нормальний і потрібний для радянського ринку і в цьому вбачали єдиний шлях до соціалістичного суспільства. Через ринок, грошово-товаровий обмін поміж соціалістичною промисловістю й індивідуальним сільським господарством праві мріяли прийти до соціалізму. Звідси їхня ставка на розгортання індивідуального міцного куркульського господарства. Звідси їхнє гасло „куркуль сам вростає в соціалізм“.

На думку правих, ринок треба „розкріпачити“ від впливу ради, дати волю ринковій грі цін, дати волю торгівлі і щоб пролетарська держава не втручалася до ринкових стосунків.

Ставка правих на розвиток приватно-капіталістичних елементів у торгівлі, відмовлення від соціалістичного наступу і обумовили правоопортуністичну практику й покладання на самоплив, стихійність у розгортанні товарообігу поміж соціалістичною промисловістю і сільським господарством.

Ототожнюючи радянський ринок із капіталістичним ринком, праві вважали, що планування й регулювання ринку від пролетарської держави неможливе: на їхню думку торгівля і планування обопільно виключають одне одного і їх не можна сполучати.

Праві не бачать і не розуміють, що поряд із припущенням торгівлі і припущенням приватно-капіталістичних елементів, зміцнювалися й зростали соціалістичні елементи в економіці країни, а в зв'язку з тим зросли й елементи планування від держави, що неможливо за капіталізмом з анархічними ринковими стосунками.

Оцієї двобічності непу праві не розуміли і не хочуть розуміти. Вони бачили лише один бік непу, а саме—ринкові стосунки, торгівлю, аналогічно до капіталістичного ринку, і зовсім відкидали планування, зростання соціалістичної економіки.

Праві, не розуміючи принципово відмінної природи нашого ринку, нашої торгівлі, не розуміють і її особливостей на різних етапах соціалістичного будівництва.

На січневому пленумі ЦК і ЦКК тов. Сталін підкреслив:—„Дехто з товаришів гадають, що розгортання радянської торгівлі, особливо ж розгортання колгоспної торгівлі, є поворот до першої стадії непу. Це зовсім неправильно. Між радянською торгівлею, в тому числі колгоспною торгівлею, і торгівлею першої стадії непу є ґрунтовна різниця. За першої стадії непу ми допускали поживлення капіталізму, допускали приватний товарообіг, допускали „діяльність“ приватних торгівців, капіталістів, спекулянтів.

Це була більш-менш вільна торгівля, обмежена тільки регуляційною ролю держави. Тоді приватно-капіталістичний сектор у товарообігові країни посідав досить велике місце. Я вже не говорю про те, що тоді не було в нас ні такої розвинутої промисловости, як те-

пер, ні колгоспів, ні радгоспів, що працюють за пляном і дають на розпорядження держави величезні резерви сільськогосподарських продуктів і міських виробів.

Чи можна сказати, що ми маємо тепер такий же стан?

Звичайно, не можемо цього сказати.

Поперше, радянську торгівлю не можна ставити на одну дошку з торгівлею на першій стадії непу, хоч би й регульованої державою. Коли торгівля на першій стадії непу припускала пожвавлення капіталізму та функціонування приватно-капіталістичного сектора в товарообігові, та радянська торгівля виходить із заперечення як того, так і другого. Що таке радянська торгівля?

Радянська торгівля є торгівля без капіталістів—малих і великих, торгівля без спекулянтів—малих і великих. Це особливого рода торгівля, якої не знала досі історія і яку практикуємо тільки ми, більшовики, в умовах радянського розвитку.

Подруге, ми маємо тепер досить розвинуту державну промисловість і цілу систему колгоспів та радгоспів, що забезпечують державі величезні резерви сільськогосподарських і промислових товарів для розгортання радянської торгівлі. Цього не було і не могло бути в умовах першої стадії непу.

Потрете, ми домоглися того, що за останній період вибили цілком з товарообігу приватних крамарів, купців, посередників усякого роду.

Звичайно, це не виключає того, що можуть знову появитися в товарообігові за законом атавізму приватні крамарі і спекулянти, використовуючи для цього найзручніше для них поле, а саме колгоспну торгівлю. Ще й більше—самі колгоспники іноді не від того, щоб пуститися в спекуляцію, що не робить їм, звичайно, чести. Але проти цих нездорових явищ у нас є недавно виданий закон радянської влади про заходи викорінення спекуляції і покарання спекулянтів. Ви знаєте, звичайно, що закон цей не хибує на особливу м'якість, ви зрозумієте, звичайно, що такого закону не було і не могло бути в умовах першої стадії НЕПу. Ви бачите, що говорити після всього цього про повернення до торгівлі першої стадії непу—значить нічого, нічогісінько не розуміти в нашій радянській економіці“.

Отже за останнього періоду непу змінилися соціально-економічні умови в країні. Центральна фігура у сільському господарстві є колгоспне селянство; змінилися й форми зв'язку поміж містом і селом, змінився і характер радянського ринку, характер торгівлі.

Борючися проти правого ухилу, головної небезпеки на сучасному етапі, не можна забувати ні на хвилину про потребу боротися і проти „лівого“ опортунізму в теорії і практиці радянської торгівлі.

У чому суть „лівого“ опортунізму?

„Ліві“ заперечують всяку торгівлю, вони вважають, що система купівлі та продажу краму несполучна з характером соціалістичної держави. Через те вони стоять на позиції ліквідації всякої торгівлі, ліквідації купівлі й продажу. Виходячи з того, що всі товарні фонди зосереджено в руках держави й соціалістичному секторі сільського господарства, „ліваки“ пропонують перейти просто до „плянового“ розподілу товарів поміж промисловістю та сільським господарством.

XVII партконференція підкреслює антибільшовицький характер „лівої“ фрази про перехід до „продуктообміну“, про „відмирання грошей“ вже на даному етапі соціалістичного будівництва.

Отож боротьба з „лівацькою“ недооцінкою значення товарообігу, з „лівацьким“ гальмуванням торгівлі набирає виняткової уваги.

Радянська торгівля, в тім числі й колгоспна її ланка, може успішно розвиватися, завдяки твердому здійсненню лінії партії в галузі торгівлі, завдяки перемозі партії в її боротьбі на два фронти.

Вересневий (1932 р.) пленум ЦК ВКП(б) зазначив, що „інтереси дальшого зміцнення змички робітничої класи з селянством і поліпшення матеріального становища трудящих міст і села потребують всіляко розгортати радянську торгівлю і зокрема торгівлю колгоспів, колгоспників і трудящих одноосібних селян“.

Розвиток важкої та легкої промисловости, перемога й зріст та зміцнення соціалістичного сектора на селі, скорочення пляну централізованих державних хлібозаготівель, надання колгоспам, колгоспникам та трудящим одноосібникам права, після виконання своїх обов'язків перед пролетарською державою, безборонно торгувати за цінами, що складаються на ринку—все це створює всі умови для розвитку колгоспної торгівлі.

Вересневий пленум ЦК в своїх вирішеннях констатує низку успіхів у галузі зростання товарообігу, зростання торговельної мережі та колгоспної торгівлі. Але поруч з тим, „вважаючи за недостатні успіхи, досягнуті в розвитку колгоспної торгівлі, ЦК пропонує місцевим партійним і радянським організаціям всебічно сприяти дальшому зростанню колгоспної торгівлі (залучення до торгівлі більшого числа колгоспів, колгоспників і одноосібних трудящих селян, збільшення колгоспної торговельної мережі, поліпшення організації зустрічної торгівлі протоварами, зокрема посилення торгівлі виробами кустпромкооперативу), викорінюючи рішуче спекулянтів та перекупників і усуваючи з ринку окремих державних та кооперативних заготувачів, що збільшують ціни і чинять на користь спекулянтам, з тим, щоб усіма цими заходами домогтися зменшення надмірно високих цін на колгоспному ринку“.

З моменту травневих (1932 р.) постанов ЦК і РНК про хлібозаготівлі врожаю 1932 року, про скотозаготівлі та торгівлю колгоспів, колгоспників і трудящих одноосібників минуло більше як півроку і треба зробити деякі підсумки досвіду за цей час, а також висвітлити, в якому стані перебуває виконання цих конкретних завдань в галузі колгоспної торгівлі, визначених у постановах вересневого пленуму партії.

Наведемо дані по Україні.

Втягнення колгоспів в торгівлю йде досить швидким темпом. Це видно з того, що в липні 1932 р. у торгівлі брало участь 32,8% всіх колгоспів, а в серпні—38,6%. На початок осені 1932 року, за відомостями 267 адміністративних районів України, на базарах торгувало щось із половини (55%) всієї кількості колгоспів цих районів. Участь колгоспів у торгівлі така:

Назва області	Кільк. районів в області	Кільк. колгоспів в області	Кількість р-нів, про які є відомості	У них колгоспів	З них торгують	% тих, що торгують
Харківська	68	4 856	58	3 798	1297	34,4
Одеська	50	5 825	20	1 954	1739	89,0
Київська	100	5 725	71	2 539	1038	41,0
Дніпропетровська	49	3 928	44	2 904	1823	63,0
АМСРР	11	679	11	611	406	66,5
Вінницька	71	3 674	51	1 944	1058	54,0
Донецька	35	1 972	12	950	723	76,1
	385	24 659	267	14 700	8084	55

Участь колгоспів у торгівлі неоднакова по різних районах України. Наприклад на 1 вересня 1932 р. в Синельниковському районі торгували майже всі колгоспи — 98%, в Запоріжжі — 95%, по 41 адміністративному району Дніпропетровської області з 2807 колгоспів торгувало 1714, або 61%, в Харківській області торгувало 26%.

Багато колгоспів ще не розвинули колгоспної торгівлі. Особливо неорганізована колгоспна торгівля в глибинних пунктах, де не розгорнуто децентралізовані заготівлі. Приміром, коли взяти пересічно-місячний товарообіг колгоспу на Харківщині на приміських колгоспах, то він складає 55 тис. крб., а по глибинних колгоспах — 2378 крб. Крім того, не організовано зовсім вивозу колгоспами продукції за межі своїх районів. Таке неповне втягнення всіх колгоспів в торгівлю є один із недоліків стану колгоспної торгівлі на даному етапі її розвитку.

Основними причинами недостатнього втягнення колгоспів у торгівлю є недостатня гнучкість як самих колгоспів, так і місцевих організацій, незадовільний стан масово-роз'яснювальної роботи серед колгоспників, відсутність достатньої уваги до цього найважливішого завдання зі сторони місцевих організацій.

Далі, на недостатнє втягнення колгоспів у торгівлю впливає також і недостатність місцевого товарообігу, квола організація вивозу продукції за межі району, недостатнє розгортання децентралізованих заготівель, недостатня матеріально-технічна база для торгівлі колгоспів: тара, сховища, переробні пункти тощо, кепський стан тягової сили, що відбивалося на вивозі продуктів з глибинних пунктів.

Для більшого притягнення колгоспів до участі в радянській торгівлі треба повести рішучу боротьбу з недооцінкою радянської торгівлі, мобілізувати увагу широких колгоспних мас на конкретні практичні питання колгоспної торгівлі, на вишукування нових додаткових джерел для збільшення продукції на торгівлю, широко висвітлити вирішення вересневого 1932 р. пленуму ЦК ВКП(б) та жовтневого 1932 р. пленуму ЦК КП(б)У. Неодмінною умовою успішного розгортання колгоспної торгівлі є нещадна боротьба з куркульством, викриття всіх його маневрів, спрямованих проти колгоспної торгівлі, на її зрив.

Орієнтовно товарообіг системи НКЗС України (радгоспи та спецколгоспцентри) за 1932 рік визначається в 50787,4 тис. крб. за собівартістю, або в 60949,0 тис. крб. за роздрібними цінами.

Цей товарообіг по радгоспній та колгоспній системах характеризується по окремих продуктах такими даними:

Орієнтовний товарообіг системи НКЗС за 1932 рік в тис. крб. за собівартістю (без низової колгоспної торгівлі)

	М'ясо	Масло	Молоко та молочні продукти	Овочі, фрукти	Разом
Радгосп. сист. . . .	13 835,2	4 673,4	2 398,5	15 540,3	36 447,4
Колгосп „	3 462,2	18,3	3 461,6	7 397,9	14 340,0
По НКЗС	17 297,4	4 691,7	5 860,1	22 938,2	50 787,4

Динаміка зростання цього товарообігу окремо по радгоспній і по колгоспній системах протягом 1932 року орієнтовно по-квартально така (у $\%_{\text{до } 1931}$):

Квартали	Радгоспна система	Колгоспна система
I	100	100
II	134,3	444,9
III	297,0	1230,0
IV	59,4 ¹⁾	2168,0

Отже ми констатуємо значне зростання товарообігу, особливо по колгоспній системі (центрах).

Інтенсивне розгортання торговельної мережі колгоспної системи, як і самої колгоспної торгівлі, почалося негайно після травневих постанов ЦК партії та уряду. Так, за матеріялами 267 адміністративних районів на 1 вересня 1932 р. торговельна мережа колгоспів характеризується такими показниками:

Число та місяць	Базарів	Ларків	Крамниць	Брало участь в колгоспах
1-V	—	48	4	18
1-VI	113	373	27	350
15-VII	757	1618	119	4872
15-VIII	857	1857	242	5879
1-IX	1036	2441	423	8084

По областях України на 1-IX 1932 р. торговельна мережа колгоспів, за матеріялами 267 адміністративних районів, розподілялась так:

Області та АМСРР	Відкрито на 1-IX з початку року		Колгоспні базари
	Крамниць	Ларків	
1. Харківська	112	376	216
2. Одеська	64	631	160
3. Київська	50	465	138
4. Дніпропетровська . . .	96	371	218
5. АМСРР	3	33	12
6. Вінницька	64	370	177
7. Донецька	44	195	115
Разом	423	2 441	1 036

З цієї таблиці видно, що розгортання колгоспної мережі спочатку найбільш інтенсивно розвивалося в промислових районах України.

Система Наркомзему у виконанні плянів розгортання торговельної мережі стояла в першому півріччі 1932 р. на одному з останніх місць, але далі, восени, це розгортання зростало значно краще, що видно з такої таблиці (див. табл. на стор. 96, вгор).

¹⁾ Зменшення сталося у зв'язку з заборонаю Наркомрадгоспом комерційного продажу по низці трестів, що не виконували централізованих плянів заготівель.

Розгортання торгмережі по системі Наркомзему УСРР за
станом на 1-XI 1932 року

	П л я н		Ф а к т и ч н о		% виконання	
	Крамниць	Ларків	Крамниць	Ларків	Крамниць	Ларків
Укр. гор. трест .	35	320	8	6	22,8	2
Сад.-вин. „ .	20	40	13	—	65,0	—
Разом радгосп система . .	55	360	21	6	39	2
Плодоколг. центр	70	60	39	20	55,7	38,3
Молочар. колг. „	66	—	44	—	68,2	—
Свин. колг. „	23	—	17	—	73,3	—
Кролівн. колг. „	—	—	4	—	—	—
Бджол. колг. „	—	—	7	—	—	—
Разом колгосп. система . .	159	60	111	20	71	33,3
Разом по НКЗС .	214	420	132	26	62	0,7

Товарообіг торгівлі колгоспів по продажу продукції на базарах та в ларках обстежено по 105 районах в різних областях України і на 1 вересня 1932 р. він був такий:

Обіг по продажу сільгосппродуктів на базарах та ларках
в тис. крб. на 1-IX 1932 р.

Області та АМСРР	Скільки АМСРР	На базарах (до 1-VIII)	Через ларки до 1-VIII	За серпень (всього)	Всього спочатку колгоспної торгівлі
1. Дніпропетровська	14	3 980	1 500	5 167	10 647
2. Київська	15	2 908	1 056	1 813	5 781
3. Одеська	20	2 800	1 500	6 675	10 975
4. Вінницька	24	1 950	відом. нема	відом. нема	1 950
5. Харківська	15	6 582	„	„	6 582
6. АМСРР	7	відом. нема	369	відом. нема	369
7. Донецька	10	3 774	відом. нема	„	3 774
Разом	105	21 994	4 425	15 241	40 078

З наведених цифер видно, що найпоширеніша форма торгівлі колгоспів—це продаж на базарах (з возів).

Зазначені показники товарообігу колгоспної торгівлі слід вважати за применшені, бо тут не враховано продукції децентралізованих заготівель та продажу колгоспниками неусуспільненої продукції з їхніх господарств, а також продукції одноосібників.

Слід ще відзначити, що аналізу розвитку всієї колгоспної торгівлі ускладнює відсутність повного обліку колгоспної торгівлі. Не-

достатній облік обігу колгоспної торгівлі пояснюється тим, що на початку розгортання торгівлі Колгоспцентр уникав зв'язувати колгоспи формами та схемами обліку торгівлі, і лише останнього часу встановлено спрощений облік, та, на жаль, його не скрізь вживають. На організацію кон'юнктурно-звітнього обліку розгортання колгоспної торгівлі треба звернути даного моменту особливу увагу. НКЗ України ще не налагодив належного обліку обігу колгоспної торгівлі. Обіг колгоспної торгівлі головним чином був від продажу городини та молочних продуктів. Напр., по Харківському району з загального обігу на 1 вересня в 5.110 тис. крб. припадає близько 350 тис. на м'ясні продукти, 1.031 тис. крб. на молочні продукти і близько 3.000 тис. крб. на городину. По Гришинському району з загальної суми обігу в 1.149 тис. крб. коло $\frac{1}{2}$ мільйона крб. припадає на городину і коло 4.000 тис. на молочні продукти.

Слід відзначити, що розмір обігу по колгоспній торгівлі, як це видно з матеріалів спостережень Укрколгоспцентру, по колгоспах був неоднаковий. Приміром, колгосп ім. Сталіна Харківського району (колгосп—городнього напрямку) за 3 місяці вторгував 600 тис. крб., колгосп „Червоний партизан“ Харківського району (м'ясо-молочний напрямок) вторгував 121.000 крб., колгосп „III-й Вирішальний“ Павлоградського р-ну (зернового напрямку) вторгував 47 тис. крб., при чому з матеріалів Укрколгоспцентру видно, що господарства цих колгоспів своїм станом та міццю більш-менш однакові. Пересічно-місячний обіг на 1 колгосп Одеської області становить 2.000 крб., по Харківському району 3,5 т. крб. по Запоріжжю 1,5 т. крб. Окремі колгоспи мали значно більший обіг. В деяких колгоспах обіг за місяць досягав 150—200 т. крб.

Під організованим впливом колгоспів ціна на базарах знижувалась, що спостерігалось майже скрізь. Зокрема, на Харківських базарах виступ на ринок колгоспів та колгоспників примусив приватний ринок знизити ціни. Це видно з такого порівняння динаміки цін по м. Харкову (в крб.):

Продукти	Одиниця виміру	Колгоспи			Колгоспники			Приватники		
		13-VI	10-VII	14-VIII	13-VI	10-VII	14-VIII	13-VI	10-VII	14-VIII
1. М'ясо	кг.	12,00	10,00	10,00	11,00	9,00	10,00	15,00	12,00	12,00
2. Молоко	літр.	1,76	1,76	1,80	2,20	2,00	2,00	3,00	2,80	2,40
3. Яйця	дес.	8,00	—	—	7,00	6,00	5,00	7,50	7,00	6,50
4. Борошно житнє	пуд.	—	55,00	—	80,00	52,00	75,00	—	65,00	75,00
5. Картопля	кг.	2,50	2,00	—	2,80	3,30	1,45	2,80	3,00	1,85

Ціни, що були знизилися в серпні, надалі характеризуються стабілізацією їх. Це пояснюється крім сезонного коливання цін ще й такими причинами:

1. В деяких колгоспах на виїзд з продукцією на базар впливають сезонні роботи, і торговельна робота ще не набула систематичного повсякденного характеру господарчої діяльності.

2. Недостатнє втягнення в торгівлю колгоспів з глибинних районів.

3. Відсутність організаційної роботи в справі систематичного та регулярного постачання торговельній колгоспній мережі (магазини, ларки) краму.

4. Не надано організованої форми продажу колгоспниками та одноосібниками їхньої продукції і мало зроблено з допомогою їм у справі продажу (транспорт та інше).

5. Відсутність належної масової роз'яснювальної роботи навколо боротьби за зниження цін сезонних робіт.

Також слід відзначити недостатню боротьбу деяких радгоспів за вишукування додаткових джерел продукції, недостатній вивіз на ринок їхньої продукції. Звичайно, що основне, що повинне вирішити рівень цін, це розвиток самої колгоспної торгівлі, який пленум (вересневий) ЦК ВКП(б) визнав за недостатній.

Окремо слід ще раз підкреслити велике значення, що має для зниження цін організація виходу на ринок колгоспів з глибинних районів. Як показує обслідування Колгоспцентру, наприклад, по Дніпропетровській області, ціни на с.-г. продукти на міських ринках та в глибинних пунктах були такі: на міських ринках м'ясо — 7 крб. за кг., а в глибинних пунктах — 3 крб. — 3 крб. 50 коп., молоко — на міських базарах 3 крб. 50 коп. за лтр, а в глибинних пунктах — 50 коп. — 80 коп., за масло вершкове по 15—18 крб. на міських ринках і 13—15 крб. в глибинних пунктах, яйця 5—6 крб. десяток на міських базарах і 3—4 крб. в глибинних пунктах.

Останнього часу поширюються здійснення колгоспної торгівлі через зв'язок колгоспів з окремими промисловими підприємствами, через складання певних угод. За цими угодами колгоспи беруть на себе приставку с.-г. продукції для продажу на території заводу чи фабрики, а робітники підприємства організовують ларки і взагалі місця для продажу колгоспної продукції, виготовляють з відходів виробництва речі широкого вжитку, потрібні колгоспу, і взагалі організовують для колгоспу зустрічний потік промислового краму. Такі угоди склали, наприклад, Харківські заводи, от як ХПЗ, ХТЗ й інші. Цей зв'язок дає можливість робітникам краще вивчити потребу колгоспів у різному крамі, пристосувати цехи ширвжитку до виробництва певних гатунків краму, а колгоспники в свою чергу мають змогу за допомогою робітників краще розгорнути колгоспне господарство і, зокрема, ті його галузі, що необхідні для постачання продуктів робітникам підприємства. Постанова ЦК та Раднаркому про поширення прав заводоуправ у справі постачання робітників має ще збільшити товарообіг колгоспної торгівлі, більше пов'язати промислові підприємства з колгоспами.

Слід відзначити що перекуп колгоспної продукції (спекуляція), не зважаючи на низку заходів, досі ще цілком не викорінена і він має місце, головним чином, в глибинних пунктах, де спекулянт-перекупка базує свої операції на господарстві одноосібника, але іноді перехоплює продукцію колгоспника і навіть в окремих випадках колгоспу.

Саме в цих глибинних пунктах є особлива потреба і величезні можливості розгортання децентралізованих заготівель. Перекупу колгоспної продукції майже зовсім немає в приміських колгоспах та в господарствах колгоспників цих колгоспів, за винятком окремих випадків на місцях торгівлі, на базарах. Перекупки найбільше зосереджують свою діяльність також при станціях залізниць, де з приходом потягів закупають у колгоспників та одноосібників їхню продукцію. Те що спекуляція ще й досі не зовсім ліквідована, пояснюється такими причинами;

а) недостатня організованість вивозу зайвої продукції з районів з невеликим розміром товарообігу в промислові райони, де є потреба в продукції;

б) недостатнє розгортання масової роботи навколо боротьби з спекулянтами;

в) неорганізованість збуту продукції господарств колгоспників та трудящих одноосібників. Під організацією збуту продукції колгоспника та трудящего одноосібника, звичайно, на цілком добровільних засадах, ми розуміємо таку організацію продажу, щоб вона і забезпечувала реалізацію продукції за ринкові ціни і заощаджувала час, що його витрачає господарство колгоспника, або трудящего одноосібника при безпосередній реалізації продукції на базарі;

г) недостатня боротьба з спекулянтами фінансово-адміністративних органів.

Подальша боротьба з спекулянтами, перекупниками повинна виходити з настанов вересневого 1932 р. пленуму ЦК, який „пропонує розгорнути рішучу боротьбу, щоб викоринити спекуляцію взагалі, і проти спекулянтських елементів у торговельному апараті, забезпечивши цим правильний розвиток радянської торгівлі в інтересах поліпшення постачання робітникам та селянам“.

Колгоспна торгівля дала змогу колгоспам поліпшити своє господарство та збільшити загальний розмір прибутків в колгоспах. Обслідування УКЦ ряду колгоспів ствердило, що ті колгоспи, які торгували, мали змогу сплатити заборгованість членам колгоспу за трудові минулого року, а також видати аванси в рахунок оплати за трудові цього року. Багато колгоспів придбало промкрам на продаж колгоспникам. За попередніми підрахунками, є збільшення розміру оплати трудові порівняно з минулим роком. Напр., арт. „Червоний Партизан“ Харківського району цілком сплатила заборгованість колгоспникам за 1931 р., видала аванси колгоспникам у рахунок трудові 1932 р. на суму 30.000 крб., придбала промкрану на 12.000 крб. та ще має на біжучому рахунку 12.000 крб. Арт. „Фрайгот“, Павлоградського району, сплатила колгоспникам заборгованість за минулий рік і видала аванси в рахунок 1932 р. по 2 крб. за трудові. За попередніми підрахунками, в цій артілі плата за трудові 1932 р. досягне 7 крб. проти 2 крб. минулого року; цей колгосп також купив промкрану в 1932 р. на 17.000 крб., а минулого року лише на 8.000 крб., і ще має на біжучому рахунку 30.000 крб. Арт. „Червоний Прапор“, приміської смуги, Харківського району продала продукції на 121.000 крб., з цієї суми вона розрахувалася за 1931 р., видала аванс в рахунок трудові 1932 р. на суму 30.000 крб., і крім того видала колгоспникам промкрану на 12.000 крб., цілком розрахувалася по іншій заборгованості, збудувала кузню, вартістю в 2.000 крб., збудувала коровник, вартістю в 20.000 крб., придбала с.-г. реманенту на 1.500 крб. Колгосп ім. „Сталіна“ в АМСРР з 2-V по 15-VIII 1932 р. продав продукцію на 52.000 крб., розрахувався з колгоспниками за 1931 р., видав авансу в рахунок трудові 1932 р. 1.200 крб., придбав тару на соління овочів на 1.800 крб. і має на біжучому рахунку 44.000 крб.

З матеріалів обслідування УКЦ видно, що всі успіхи, що є наслідком збільшення товарообігу по колгоспній торгівлі, ще недосить доведені до широких колгоспних мас. Видача авансів та витрати на інші потреби зверх плану та кошторисів проходять без достатньої роз'ясувальної роботи серед широких колгоспних мас. Зовсім мало, притягнуто громадськість та ревізійні комісії колгоспів до справи догляду та контролю за розвитком колгоспної торгівлі. Також по колгоспах ще не розгорнуто по-справжньому боротьби за збільшення товарообігу шляхом вишукування додаткових видів товару—збирання грибів, лісових ягід, кустарні вироби, ставкове господарство (риба) та інше.

Колгоспна торгівля допомагає дальшому поширенню товарообігу між містом та селом, допомагає ще більшому зростанню постачання робітникам, і в той же час колгоспна торгівля збільшує прибутковість колгоспів та колгоспників, організаційно та господарче зміцнює колгосп, збільшує особисту зацікавленість колгоспників у розвитку усупільненого господарства. Велику роль і значення в колгоспній торгівлі матиме торгівля хлібом. Безперервне збільшення виробництва промислового товару та ріст продукції зерна дало змогу радянській владі „поруч державних хлібозаготівель практикувати, як засіб постачання міській людині, другу методу—методу торгівлі хлібом самими колгоспами та колгоспниками“.

Розгортаючи колгоспну торгівлю, треба розуміти величезне значення централізованих заготівель хліба, треба пам'ятати, що в першу чергу колгосп і колгоспники й трудящі одноосібники цілком і повною повинні виконати свої зобов'язання перед державою.

Районам, що не виконали плянів хлібозаготівель, держава не може дозволити безборонно продавати хліб, не може продовжувати постачати їм промкрам.

* * *

На зустріч колгоспній торгівлі, за директивами партії та уряду, державна промисловість та кустарно-промислова кооперація повинні поширити виготовлення речей широкого вжитку. Підсумки виконання пляну ширвжитку на Україні дають підставу гадати, що, поруч з великими досягненнями, все ж промисловість недосить іще розвинула темпи для цілкового виконання плянів. Особливо відстає промислова кооперація та важка промисловість.

„Постанова ЦВК та РНК Союзу з 23 липня 1932 р. „про перебудову роботи та організаційних форм промкооперації“ визнала, що основним виробництвом кустарно-промислової кооперації повинне бути виготовлення речей широкого споживання. Ця постанова уряду також забезпечила можливість для кустарно-промислової кооперації зліквідувати систему централізованих обов'язкових замовлень, надання кустарно-промисловій артілі (товариству) права безпосереднього продажу своєї продукції державним, кооперативним та індивідуальним покупцям, самостійно розпоряджати своїми власними обіговими коштами та майном, закуповувати відходи виробництва на державних підприємствах, як сировину для виробництва, та діставати кредити в місцевій Філії Банку. Отже, виходячи з постанов уряду та вказівок ЦК, кустарно-промислова кооперація України, з метою ще більшого розгортання виробництва речей ширвжитку повинна спрямовувати свою роботу так, щоб зацікавити артіль у наслідках роботи, наблизити її до споживача, надати їй максимум господарчої самодіяльності, дати їй змогу виявляти ініціативу. Така постановка роботи забезпечить і втягнення в промкооперацію некооперованих кустарів. Досі ще значні маси некооперованих кустарів, як слід не втягнуто в справу виробництва ширвжитку. В той же час „ЦВК та РНК Союзу РСР зобов'язують кустарно-промислову кооперацію всіляко допомагати некооперованим кустарям, як у порядку постачання їм матеріалів, так і в збуті їх краму“. Промислова кооперація повинна тепер особливо дбати за розгортання виробництва краму для села. Промислова кооперація має величезні можливості збільшити випуск на сотні мільйонів карбованів речей ширвжитку. Треба, щоб за допомогою місцевих партійних, радянських та господарчих організацій

промислова кооперація цілком виконала постанову уряду та вказівки Центрального комітету партії.

Краще стоїть справа з виконанням плану виробництва ширвжитку по легкій промисловості України, про що свідчать такі показники:

Орієнтовне виконання за 1932 р. річного плану ширвжитку по НКЛП України (у млн. крб.).

	Плян	Виконано	% викон.
Увесь ширвжиток	525,5	475,1	85,7
В т. ч. взуття	128,1	102,5	72,6
одяг	248,3	227,8	91,5
посуд	30,9	30,2	97,4

Із цих цифр видно, що й по легкій промисловості України ми маємо недовиконання річного плану ширвжитку 14,3%, зокрема відстає виготовлення взуття (72,6%).

Виконання плану виробництва речей ширвжитку по важкій промисловості України (республіканська та місцева) за 11 місяців 1932 р. досягло лише 49,8%. Тим часом по утильцехах по заводах важкої промисловості є цілковита змога налагодити, як слід, виробництво ширвжитку. Отже треба мобілізувати увагу робітництва навколо цих питань, виявити відходи та покиди виробництва і розгорнути боротьбу за цілковите виконання, поруч з основними планами, також і плану з ширвжитку.

* * *

Першочергове значення для успішного розгортання колгоспної торгівлі має справа підготування кадрів. По Україні було накреслено підготувати 33 тис. продавців та 360 інспекторів по колгоспній торгівлі. Тим часом на сьогодні немає відомостей від жодної області, де б ця справа була розв'язана цілком задовільно. Наркомземові треба рішуче поставити це питання, щоб на місцях справа підготовки кадрів для колгоспної торгівлі від стадії складання програм, плянів тощо перейшла в стадію практичного здійснення. По колгоспах уже зараз виявився великий контингент активістів та ударників, що були висунуті на торговельну роботу і з цією роботою справляються не погано. Питання про кадри для колгоспної торгівлі повинне притягти до себе увагу партійних та радянських організацій. Треба рішуче відкинути ставлення до торговельної роботи, як до якоїсь другорядної. Вересневий (1932 р.) „пленум ЦК вважає за цілком недозволене ставлення деяких членів партії й окремих партійних та комсомольських організацій до торговельної роботи, як до роботи другорядної і менш важливої, ніж робота в інших господарських професійних та радянських організаціях“.

Треба пам'ятати, що ділянка організації радянської торгівлі і, зокрема, колгоспної торгівлі, як її частини, має зараз велике політичне й економічне значення, і тому слід негайно взяти під тверде керівництво справу підготовки кадрів для колгоспної торгівлі. Правління колгоспів повинні виділити на торговельну роботу кращих колгоспників, звільнивши їх від іншої роботи. Треба стежити, щоб на цю роботу не пролізли куркулі, спекулянти та особи, що дискредитували себе на кооперативній та державній торгівлі. Щоб матеріально зацікавити робітників у колгоспній торгівлі, щоб стимулювати робітників, треба працю робітників, що обслуговують крам-

ниці, рундуки на радянських базарах оплачувати залежно від проданої продукції та торгового обігу. Що більше та кращої якості с.-г. продукції продадуть колгоспні рундуки та крамниці, то більше буде оплата праці цих робітників. Це сприятиме правильній організації їх роботи і збільшенню обсягу продукції колгоспної торгівлі.

* * *

Дальше успішне розгортання колгоспної торгівлі буде посуватися вперед швидкими темпами при умові виконання директиви вересневого пленуму ЦК, який „зобов'язує всі партійні, господарські і професійні організації дати нещадну відсіч лівацькому, антиленінському недооцінюванню ваги радянської торгівлі, з одного боку, і ліберально-буржуазному тлумаченню завдань розгортання радянської торгівлі, що його дають праві опортуністи, з другого боку“.

Підсумовуючи досвід у галузі колгоспної торгівлі, констатуємо значні успіхи на цій ділянці нашої роботи і, поруч з тим, виявляючи хибні явища в ній, треба й далі вперто боротися за дальше розгортання колгоспної торгівлі, за усунення усіх хиб.

Нещадна боротьба проти куркульства та його агентури,—з опортунізмом різних гатунків, а надто з правим, як головною небезпекою на сучасному етапі, бойова мобілізація всіх сил і творчої активності партії, комсомолу, колгоспних мас—доконечна умова здійснення чергових завдань у галузі колгоспної торгівлі.

Є. Стефановський

Хемізація народного господарства України й народньо-господарський плян 1933 року

Хемізація є одним з основних напрямків технічної реконструкції народного господарства поруч з електрифікацією та механізацією й у тісному сполученні з ними. Заміна механічних метод виробництва хемічними, хемічне використання покидьків виробництва в усіх галузях народного господарства, нарешті, втілення у споживання (як виробниче, так і непродукційне) речей, що їх вироблює хемічна промисловість або галузі, що вживають хемічні методи виробництва, — все це сприяє величезному піднесенню вгору продукційних сил нашої країни, підвищенню продукційности праці трудящих, дає у розпорядження народного господарства величезні додаткові ресурси й дає змогу використати покидьки виробництва та низькоякісну місцеву сировину, які в інших умовах не можуть знайти собі пристосування.

За роки першої п'ятирічки хемічна промисловість України, яка досі була дуже мало розвинена, зробила великий крок уперед у своєму розвитку: її продукція зросла з 138,88 млн. крб. 1927-28 р. до 313,4 млн. крб. 1932 р. (передбачене виконання пляну), близько від 2½ разів. Коксохемічна промисловість, яка входить до цих цифер, розвивалася ще швидшими темпами: з 83,39 млн. крб. до 188,1 млн. крб.

Ми маємо значне зростання продукції по низці хемічних виробництв України. За п'ятирічку пущено суперфосфатний завод у Костянтинівці потужністю у 200 т. тонн, закінчено будівництвом IV елемент Донсоди на 100 т. тонн кальц. соди, що має почати працювати у біжучому році, у 1929 р. почав працювати цех синтетичних гарбників на Рубіжанському аніло-фарбовому заводі; той же завод має також низку інших великих досягнень, які поставили його на одне з перших місць серед радянських заводів органічного синтезу.

Почато виробництво кількох видів солей й інших хемічних продуктів. 1932 року також почав працювати перший на Україні завод синтетичного амоніяку у Горлівці. По коксохемічній промисловості пущено 5 установок загальною потужністю 4.913 т. тонн проти 2.610 т. тонн по пляну. Крім того, почато будівництво ще чотирьох установок.

Наслідком капітального будівництва першої п'ятирічки й пуску перелічених вище об'єктів було таке зростання продукції за першу п'ятирічку по найважливіших виробництвах (у тис. тонн) (див. табл. на стор. 104, вгорі)

	1927-28 р.	1932 р.
Сода кальц.	168	217,9
„ кавстична	40	56
Суперфосфат	66	300,1
Сірчаний квас	65	140,1
Кокус	4 360	6 909,8
Смола	81,78	177,8
Азотові угноєння . .	12,72	14,71

Але успіхи хемізації народнього господарства України за перше п'ятиріччя не обмежуються лише зростанням окремих галузів хемічної промисловости; значний крок уперед зроблено також у втіленні хемічних метод та продуктів хемічного виробництва у різні галузі народнього господарства—поглиблення хемізації у переробці вугілля у коксо-хемії, заміна металю пластмасами й втілення хемічних антикорозійних метод у машинобудуванні, технічний переворот у методах гарбування у шкіряній промисловості, нові виробництва у легкій харчовій промисловості, розвинення виробництва й вживання цементу та нових будівельних матеріалів у будівництві й нарешті, що має особливо важливе значення для України, значні успіхи у хемізації сільського господарства—постачанні угноєннями та речовинами для боротьби з шкідниками й розвиненні сил'осування кормів у тваринництві. Нижче ми докладніш зупиняємось на підсумках хемізації окремих галузей у зв'язку з завданнями 1933 р., вичерпуючу характеристику яких дав січневий пленум ЦК та ЦКК.

* * *

Завдання хемізації у 1933 році опреділюються значенням цього року, як першого року другої п'ятирічки. Він повинний покласти початок реалізації величезних завдань другої п'ятирічки, серед яких одне з найважливіших буде поглиблення хемізації усього народнього господарства й одночасово він повинний бути роком повного засвоєння техніки виробництв, що виникли протягом першої п'ятирічки й роком піднесення якості роботи й продукційности праці в цих галузях на ту височінь, що є можливою за рівнем техніки цих виробництв. Завдання, що ставляться перед хемією у цьому відношенні, є тим відповідальніші, що через свою відсталість вона за другої п'ятирічки повинна розвиватись швидшими темпами, ніж інші галузі, про що каже резолюція XVII Всесоюдної партконференції:

„По хемічній промисловості повністю ліквідувати відставання від темпів розвитку народнього господарства в цілому. Особливу увагу приділити розвитку основної хемії і перш за все виробництву угноєнь, для чого забезпечити переустаткування заводів і розгортання усіма мірами нового будівництва“.

Відповідно до цього плян капіталовкладень по хемічній промисловості на 1933 р. передбачає значно більшу питому вагу її у загальному пляні капіталовкладень, ніж це було у минулі роки:

Капіталовкладення:

	1932 р.	1933 р.	1933 р. у % до 1932 р.
Уся важка промисловість . .	1 521,84	1 640,32	107,8
Хемічна	132,5	196,3	148,1
В т. ч. коксохемія	118,1	140,6	118,6
„ „ „ основна хемія	13,1	47,5	362,6

Ми бачимо, що питома вага капіталовкладень у хемію у 1933 р. збільшується у $1\frac{1}{2}$ рази проти минулого року, при чому, найзначніший приріст матиме основна хемія, що є найвідсталішою на Україні. При цьому треба підкреслити, що основна частина капіталовкладень припадає на об'єкти, що вступають до ладу у 1933 році, а таким чином буде досягнута найбільша концентрація будівництва й ефективність капіталовкладень і разом з цим почнуть давати ефект ті великі капіталовкладення, які ми зараз маємо у незавершеному будівництві; це можна бачити з порівняння капіталовкладень, що їх запроєктовано по об'єктах, що закінчуються будівництвом у цьому році з капіталовкладеннями, що їх уже зроблено по цих об'єктах.

	Разом	В т. ч. коксо-хемія
Загальні вкладення 1933 р. . . .	196,2	140,6
Вкладення в об'єкти, що закінчуються	67,3	25,4
Вкладено в ці об'єкти раніш . .	231,91	174,43

Треба додати, що й по деяких з об'єктів, що не закінчується у біжучому році, буде закінчено й почнуть працювати перші черги, як от: перші 2 батареї Запорізької та Риківської коксової установи, 1 черга сірчано-кислотного цеху Вінницького суперфосфатного заводу.

Завданням першого року другої п'ятирічки в основній хемічній промисловості України є—рішуче поліпшити якість роботи заводів та підготувати всі умови для значного розгортання продукції до кінця п'ятирічки. Наслідки 1932 року залишають бажати значно більшого: виконання плану по „Укрхему“ за 1932 рік складає біля 85%, а по окремих заводах та окремих видах продукції ще менше. Причини невиконання плану—це, поперше, запізнення з капітальним будівництвом, через що, затримався пуск тих об'єктів, що повинні були вже у 1932 році дати продукцію; подруге—незадовільне постачання сировиною й нарешті—незадовільне технічне керівництво та технічне становище виробничих агрегатів, через що було багато перестойів та зупинок на ремонт. Зокрема по содовому виробництву треба відмітити наявність диспропорції між виробничою спроможністю окремих частин виробничого апарату та зокрема незадовільною роботою розсолонпроводу, який кількаразово псувався й ремонтувався. Недостатньо виконувались також технічні умови роботи вапнових печей, карбонізаторів, де процес карбонізації досягав до 24 годин, замість 16 г., тощо. По сірчано-кислотному виробництву дуже поганий стан був із постачанням та якістю сірчаного іскришу з Уралу, через що були випадки перестойів з-за відсутності сировини, які доходили до 25 днів (Камерний цех Вінницького заводу) й неодноразово запас колчедану доходив до 2—3 денного. Перебої у виробництві сірчаної кислоти відбилися також на невиконанні плану виробництва суперфосфату. Також незадовільно стоїть справа з витратними коефіцієнтами сировини, палива та енергії по більшості виробництв.

Як позитивне досягнення останніх років треба відмітити повне оволодіння українською сірчано-кислотою промисловістю техніки виробництва нової системи—башен Петерсона; по якості роботи башений цех Костянтинівського заводу має перше місце по Союзу; так, план першого півріччя 1932 року він перевиконав на 11,5%.

З окремих питань підвищення якості роботи заводів основної хемії треба зокрема підкреслити важливе значення розробки заходів для забезпечення нормальної роботи Донсоди в складі чотирьох елементів та сировинні питання сірчаноокислотної та суперфосфатної промисловості. Ми вже маємо певний досвід щодо заміни частини довізного сірчаного іскришу власним, що одержується від ручного та механічного збагачення кам'яного вугілля.

За даними механобру, кам'яне вігілля має в собі 3% іскришу, з якого 2% при збагаченні переходить до пустої породи й може бути одержано відтіль повторним збагаченням або шляхом ручного відбирання. Вживання цього іскришу, як домішка до шихти на Костянтинівському заводі в розмірі 15%, довело повну технічну та економічну доцільність його вгілення у виробництво. Можливості, що ми маємо для добування його у великій кількості, можуть значно полегшити становище з постачанням сірчаноокислотної промисловості сировиною; при тому це не потребує значних капіталовкладень, а тому може зараз же дати значний результат. Але треба переломити байдуже ставлення до цього питання з боку кам'яновугільних трестів, які дуже неохоче й мляво виконують свої угоди щодо постачання іскришу хемічній промисловості. Лише використання усіх можливих сировинних ресурсів дасть змогу виконати плян виробництва сірчаної кислоти у 190,9 тис. тонн.

Зокрема треба зупинитися ще на одному виді сірчаноокислотної сировини, який засвоїв Костянтинівський завод — фльотаційних хвостах, які одержують від кольорової металургії. Але кольоровики теж байдуже ставляться до погреб сірчаноокислотної промисловості й не говорячи про перебої у постачанні цієї сировини, якість її є незадовільна.

Друга важлива сировинна проблема—це забезпечення суперфосфатної промисловості власною фосфоритною сировиною. Відомо, що фосфоритні зломіща на Поділлі недостатні, щоб забезпечити потреби України, а інші—Кролевецькі та Озюмські—мають низькоякісний фосфорит, що не може бути використаний безпосередньо для виробництва суперфосфату. Зараз Одеський та Костянтинівський заводи засвоїли виробництво суперфосфату зі збагаченого хібінського апатиту, який можливо дешево довозити морем й який завдяки великій концентрації в ньому фосфорної кислоти уможливорює виготовлення високоякісного суперфосфату. Зараз висувається питання про використання українських низькоякісних фосфоритів, як домішки до апатитового концентрату, щоб, таким чином, використати власну сировину й одночасово виконати технічні умови щодо якості одержаної продукції. Це питання повинно бути розв'язано у найближчий час, щоб розгорнути роботу українських фосфоритних рудень у тому обсязі, який є можливий й фактично не використовується. Одночасово треба форсувати виготовлення з них фосфоритного борошна, вживання якого дає досить задовільні агротехнічні наслідки.

* * *

Особливу увагу треба звернути пляну капітального будівництва цього року у содовій промисловості. Ми маємо з року на рік надзвичайно напружений баланс соди по всьому Союзу. За роки першої п'ятирічки реконструйовано старі заводи й значно збільшено потужність Донсоди, але не збудовано жодного нового заводу. У значній мірі це пояснюється тим, що було приділено надто багато уваги балачкам та дискусіям про перехід на нові методи виробництва та про пункти

нового будівництва, а тим часом початок будівництва все відкладався, аж поки становище стало неможливим, і зараз питання стоїть так, що треба використати існуючу та добре відому методу (Сольве), щождо нових проблем—комбінованого виробництва соди та угноень у Лисичанському комбінаті та Карабугазька проблема, то розв'язання їх повинно йти своїм порядком у межах проблематики другої п'ятирічки, не затримуючи початку капітального будівництва, яке повинно дати результат у найкоротший термін. Але тут справа стоїть погано: за 11 міс. 1932 р. весь річний плян капітального нового будівництва по „Укрхему“ виконано лише на 15,2%, в тому числі Донсоді на 23,9%, а по новому содовому заводу—Славхембуду, потужність якого розрахована у 420 тис. тонн кальц. соди—лише на 6,3%. У 1933 році треба досягти рішучого переламу у капітальному будівництві, закінчити будівництво й почати роботу в цьому році на існуючих заводах, щоб забезпечити виконання пляну виробництва соди, який намічено у 286,6 млн. тонн проти 220 млн. у минулому році. Щождо будівництва Славхембуду воно віднесено у другу чергу, з розрахунком пуску у 1935 році.

Одночасово з цим содова промисловість має цього року реалізувати у широкому масштабі досвідні роботи по інтенсифікації виробництва введенням у технологічний процес вживання кисню. За розрахунками Інституту азоту, цей захід може значно підвищити продукційність наявної апаратури й настільки збільшити виробництво соди, що буде ліквідовано дефіцитність содового балансу й значно зменшиться актуальність питання про капітальне будівництво. За постановою Колегії НКВажпрому про вживання кислороду, введення досвідних робіт цього року доручено Донсоді.

* * *

Цього року багато мають зробити також і інші галузі хемічної промисловости України—анілофарбова, лакофарбова, лісохемічна, у першу чергу по лінії збільшення виробництва за рахунок кращого використання існуючого капіталу. З нових будівництв треба відмітити будівництво на заводі пластмас „Більшовик“ в Одесі, а також по республіканській промисловості—реконструкцію хемікофармацевтичного заводу „Червона Зірка“ в Харкові, яка має закінчитись у цьому ж році. Цей старий завод, що досі мав невелику прдукційну спроможність, у майбутньому має значно поширити не лише обсяг виробництва, а й асортимент продукції й має засвоїти виробництво низки нових продуктів, які досі були дефіцитними та довозились з закордону.

Нарешті, тут треба згадати також про потребу значно збільшити цього року виробництво речей широкого вжитку по лінії хемічної промкооперації, а саме плян намічено у 38,4 млн. крб. проти 31,2 у минулому році.

* * *

Величезні вимоги щодо постачання коксом, що їх ставить у біжучому році українська металургія, примушують нас звернути особливу увагу дальшому розгортанню коксохемічної промисловости. Відповідно до пляну випалу чавуну, що повинний досягти з 1933 р. 5.432 тис. тонн, випал коксу запроектовано у 9.886 тис. тонн, що у 1,4 рази перевищує випал 1932 року. Таке значне зростання буде можливе завдяки вступу до ладу 6 коксівних установок, що їх зараз закінчується будівництвом, загальна потужність яких складатиме понад 3.000 тис. т.

коксу. З цих установок 4 будується у Донбасі—Алчевська, Горлівська, Рутченківська, Макіївська, а дві—на Дніпрі—Дніпропетровська та Кам'янська (2—ої черги). Крім цього, повинна бути цілком закінчена Харківська дослідна устава, яка вже частково працює. Вона буде мати величезне значення для південної коксохімічної промисловости, як основна її науково дослідча база, де розроблятимуться найважливіші питання, що стосуються піднесення продукційности, підвищення якості роботи коксівних устав, а також щодо розгортання нових виробництв на базі використання побічних продуктів коксування—газів тощо. Одночасово ця устава матиме велике значення для комунального господарства м. Харкова, як постачальник коксового газу для газифікації міста.

Плян капітального будівництва української коксохімії передбачає також підготувати базу для дальшого розвитку металургії у наступні роки п'ятирічки. Для цього продовжуватиметься будівництво ще чотирьох великих коксових устав, які почато будувати у 1932 році—Запорізької, перші дві батареї якої повинні почати працювати у IV кварталі цього року одночасово з першими двома домнами заводу Запоріжсталь; Маріупільської, Риківської (з частковим пуском теж у біжучому році); Криворізької. Будівництво цих установок є дальший крок уперед щодо збільшення потужности установок: тоді, як раніш ми будували великі коксівні установки окремими чергами, з яких кожна була фактично окремою установкою меншого розміру (напр., Дніпропетровська, Кам'янська); Запорізька, Маріупільська та Криворізька установки матимуть кожна потужність по 1.300 тис. т., завдяки чому їх капітальна вартість буде відносно нижча від попередніх.

Найважливішим завданням коксохімічної промисловости України біжучого року повинно бути піднесення якісних показників роботи, без чого неможливе виконання плану постачання металургії та виконання останнього свого виробничого плану як по кількісних, так і по якісних показниках.

Хоча по якісних показниках коксохімічна промисловість України мала за 1932 рік зрушення у бік покращання, але вони є недостатніми і треба рішуче вжити заходів до їх дальшого покращання. Ось яке становище ми мали щодо показників якості коксу (у %):

	Попільність		Сірчаність		Вологість	
	Шихта	Кокс	Шихта	Кокс	Шихта	Кокс
1931 р.—фактично	8,66	11,74	1,96	1,81	6,66	6,07
1932 р. I кварт.—план	7,92	10,46	1,95	1,65	—	3,65
фактично	8,43	11,33	2,01	1,69	—	4,63
II кв. план	7,96	10,46	1,96	1,64	—	3,65
фактично	8,16	10,95	2,01	1,66	—	3,59
III кв. план	8,01	10,44	1,97	1,65	—	3,35
фактично	8,08	10,97	1,95	1,62	—	4,10
Жовтень: план	—	—	—	—	—	—
фактично	11,51	11,07	2,25	1,60	—	4,59
Листопад: план	—	10,45	—	1,68	—	3,4
фактично	11,25	11,20	2,32	1,64	—	5,84

Ми бачимо, що всі показники якості коксу протягом 1932 року покращали у порівненні з 1931 р., навіть у тих випадках, коли була гіршою якість вугілля, але це головним чином треба пояснити не покращанням якості роботи установок, а підвищенням питомої ваги нових установок, де краща техніка дає можливість взагалі краще пра-

цювати. У третьому кварталі 5 нових установок дали 51,5% від загальної кількості коксу.

В усякому разі по жодному з показників пляна не виконано й треба ще багато зробити, щоб наблизитись до якісних показників закордону, як от: попільність 7—9%, сірчаність 1—1,2, вологість 4,0. Лише по останньому показнику ми маємо значний успіх за цей рік і по ньому ми не лише догнали, а й випередили закордон, що зв'язано з поліпшенням якості роботи вуглезбагатних установок.

Довить добре виконано пляна також по сірчаності коксу й можна чекати на значні успіхи у дальшому зниженні її у найближчий час. Для цього величезні завдання повинні мати ті науково-дослідчі роботи, які провадять зараз у цьому напрямку. Так, досліди над коксами Єнакіївського, Сталінського та Горлівського районів довели, що при обробці кокса хлором є можливість знизити сірчаність сталінського коксу з 1,42% до 0,82%, енакіївського—з 2,15% до 1,37%, горлівського—з 1,92% до 1,45%. Проблема знесірчення коксу, яка має величезне значення не лише для металургії, а й для сірчаноокислотної промисловости, як один з шляхів розв'язання сировинної проблеми останньої, треба рішуче підштовхнути, щоб у найближчий час передати ті методи, що їх буде розроблене, у промислове використання.

Одна з головних причин недовиконання показників якості коксу—це кепське постачання вугілля, яке має в собі надмірну кількість пустої породи і крім того не відповідає потрібному помарочному складу: протягом цього року відчувався брак на уставах, особливо на уставах Наддніпрянщини, вугілля марок К та КС. Крім цього, обмеженість запасів при уставах, які замість нормальних 5—6-денних доходили в окремих випадках до кількості, якої могло вистачити лише на кілька годин, теж перешкоджала правильному складанню шихти та нормальній роботі печей. Це становище не покращало й у січні: окремі устави скаржаться на перебої у постачанні й на загрозу припинення роботи частин печей.

Разом з покращанням показників щодо якості коксу, ми за минулий рік маємо також покращання використання устаткування; середньо-добова видатність 1 печі становила (у тоннах):

1931 р.	1932 р.	I кв.	II кв.	III кв.	Жовтень	Листопад
4,4	—	4,97	5,10	4,84	5,35	5,19

Але тут теж не використано всіх можливостей, про що свідчить порівняння з пляном середнього періоду коксування (у годинах):

	I кв.	II кв.	III кв.	Жовтень	Листопад
Плян	30,13	30,13	30,18	—	29,6
Фактично	35,29	34,18	36,80	34,0	34,84

1933 рік повинний дати рішуче зрушення у підвищенні продукційности праці у коксо-хімічній промисловості, яка протягом усього року була на дуже низькому рівні, а також у зниженні собівартости продукції, де теж не все гаразд (у % до пляну). (див. табл. на стор. 110)

	I кв.	II кв.	III кв.	Листопад
Валова продукція	83,2	82,6	73,9	79,0
Середня кільк. робітників . .	101,8	94,4	95,4	101,0
Сер.-годинний заробіток . . .	89,3	94,6	98,3	98,7
Сер.-годинна виробка	81,6	89,7	83,1	81,4
Зміни собівартості:				
по коксу	+9,7	+10,1	+7,5	—
по хемії	+0,3	+4,4	+11,4	—

З цих даних ми бачимо, що протягом року розрив між продукцією та кількістю робітників і між заробітком та виробкою поступово збільшувався, що вимагає корінного перелама. Наявність значного нового технічно-досконалого основного капіталу у коксо-хімічній промисловості забезпечує достатньо високий рівень продукційної праці, але треба енергійно взятися за засвоєння цієї техніки, щоб раціонально розставити людей й звільнити тих людей, які є зайві при досягнутому рівні механізації й можуть бути краще використані в іншому місці.

У 1933 році матимемо далі зрушення у комбінуванні коксо-хімічних підприємств з іншими галузями промисловості: з пуском Горлівської азотної установи покладено край випусканню у повітря цінного коксового газу Горлівської установи й ми матимемо перший в Союзі досвід виробництва синтетичного амоніаку з коксових газів. Закінченням нових коксових установок біля металургійних заводів у Алчевському, Дніпропетровському, Кам'янському та Макіївці утворюється комбінування коксової промисловості з металургією. Завданням цього року повинно бути вивчення досвіду й опрацювання питань щодо взаємного обміну газом у цих комбінатах, щоб побудувати найраціональніший газовий та енергетичний баланс комбінатів, при якому можна було б найефективніше використати коксовий газ для технологічних потреб металургії. Зниження до мінімуму теплових втрат у металургії, зменшення питомих витрат та газу на одиницю продукції, вивчення газових сумішей різного складу повинні, крім тих вигід, які від цього буде мати металургія, дати матеріал для докладного опрацювання питання про можливість використати частину коксового газу, зокрема водня, який входить до його складу, для виробництва хімічних продуктів. Це буде мати особливе значення для розв'язання у найближчий час можливості збудування хімічного комбінату біля Дніпрельстану, будівництво якого, запроектоване на першу п'ятирічку, не було здійснено, а також для встановлення характеру продукції, яку він міг би виробляти.

Завдання 1933 року щодо хемії вугілля не вичерпуються виробництвом коксу й коксо-хімічних продуктів та постачанням металургії. Цей рік повинний бути також роком напруженої науково-дослідчої роботи щодо поглиблення хімічного використання кам'яного вугілля й інших видів палива. Треба вивчити можливість збудування азотних заводів біля інших коксових установ, крім Горлівки. Далі, потреба нашої нової промисловості синтетичного каучука у сировині—спирті вимагає технічно розробити питання про синтез спирту з етілену коксового газу. Цього ж року треба закінчити попереднє вивчення усіх можливостей хімічного використання Лисичанського вугілля, щоб можна було негайно у перші ж роки п'ятирічки почати будування Лисичанського хемкомбінату. Близько до цього стоїть також технічне розв'язання

проблеми підземної газифікації вугілля. Підготовчі роботи щодо практичного здійснення підземної газифікації, на важливість якої вказав ще т. Ленін, ведуться у тому ж Лисичанському районі за проектом інж. Кириченко, але ці роботи відбуваються з величезним запізненням і їм не приділяється тої уваги, на яку вони заслуговують... Нарешті, треба довести до кінця досліди щодо можливості хемічного використання українського бурого вугілля, щоб привести в ясність питання про можливість та доцільність збудування енергохемічного комбінату на Олександрійському бурому вугіллі.

Говорячи про хемію вугілля, не можна тут обійти й те нове, що у найближчий час повинна дати хемія самій вугледобувній промисловості щодо поліпшення метод вугледобування. 1933 рік повинний бути вирішальним щодо застосування у великому виробничому масштабі винаходу Укр. Інституту Праці—„гідрокс“, який дає можливість замінити вживання вибухових речовин у паленні вугільних верств новою методою, яка забезпечує повну безпечність робіт і дає більшу ефективність ніж при вживанні вибухових речовин або патронів „Кардокс“, що їх досі вважали за найкращі.

Комбінування коксо-хемії з металургією є лише одна з проблем з великої кількості їх, що відносяться до питань хемізації металургії. Самий технологічний процес доменного та сталевиробного виробництва та виготовлення якісного металю та стопів є суто хемічний процес, тому усі завдання щодо поліпшення металургійного процесу, додержання найкращого та постійного складу шихти тощо, повинні бути розв'язані на підставі вивчення хемізму усіх процесів. Передбачений у біжучому році пуск заводу феростопів у складі Дніпрокомбінату відкриває нову сторінку в історії української металургії, де хімії буде належати вирішальне слово у всіх питаннях виробництва.

Нарешті тут треба згадати про те почесне завдання, яке українська металургія матиме цього року щодо остаточного розв'язання найважливішої проблеми хемізації металургії, яка повинна зробити технічний переворот у металургії й у хемічній промисловості—проблеми втілення кисню у металургійний процес за пропозицією Інституту азота.

Ця пропозиція є в тому, щоб замінити гаряче дуття повітря у доменну піч кисневим дуттям (правильніш—дуттям холодним повітрям, збагаченим киснем); у результаті одержується колошниковий газ такого складу, який потрібний для синтезу амоніяку, при чому конверсія цього газу відбувається у самій домні, так що він складається з готової суміші водню та азоту у потрібних пропорціях. Не треба казати, які найвеличезніші перспективи це відкриває перед нашою азотною промисловістю і які можливості це може дати для постачання нашого сільського господарства азотними угноєннями.

Одноразово з утворенням можливості для виробництва у великому масштабі синтетичного амоніяку, вживання кисню у металургії має дати також цілу низку інших вигід: воно звільняє від потреби будувати кавпери для підогріву повітря для доменного дуття, що значно зменшить капітальні витрати по будуванню нових металургійних заводів; також передбачається, що замість жужелі у доменній печі одержуватиметься дуже дефіцитний зараз карбід кальцію, який потрібний для виробництва ацетилену; цей останній потрібний нам для автогенної зварки, як сировина для синтезу каучуку і для інших потреб. Нарешті, передбачається можливість виробництва цінністих солей, які також дуже потрібні нашому народньому господарству.

Таким чином реалізація цієї пропозиції має перетворити металургійний завод у величезний металурго-енерго-хімічний комбінат, який вироблятиме цілу низку найпотрібніших дефіцитних видів продукції, частину яких ми зараз довозимо з закордону.

Попередні досліді на Чорноріченському хімічному заводі під керівництвом проф. Чекіна довели, що ця проблема є цілком реальною: з доповідів, які проф. Чекін зробив на VI Менделєєвському з'їзді та на засіданні колегії Наркомважпрому Союзу, можна бачити, що результати цілком відповідають передбаченим і, що є головним, що нема підстав боятися шкідливих наслідків для металургійного процесу: чавун було одержано задовільної якості, витратні коефіцієнти матеріалів не збільшилися, не здійснились побоювання про згорання фурм та про швидке псування футеровки печі.

На підставі цього, колегія НКВП ухвалила на протязі 1933 року почати роботу на кисні у промисловому масштабі, для чого буде використана домна № 2 на заводі ДЗМО, яку зараз закінчують будувати. Роботу провадитиме спеціальна комісія під керівництвом інж. Луговцова і за участю Дніпропетровського інституту металю. Одночасово починається розробка проекту заводу синтетичного амоніаку, який буде збудовано у Дніпропетровському в разі успіху роботи.

Завданням українських державних, партійних та громадських організацій є усіма засобами допомогти цій роботі, яка повинна бути справою честі української промисловости. Треба перемогти той скептицизм та ту байдужість до цього, яка помічалася з боку окремих товаришів, зокрема у колах металургів, аби спільними зусиллями допомогти у найкоротший строк розв'язати цю найважливішу народно-господарську проблему.

* * *

У 1933 році ми матимемо також завдяки досягненням хемії значний крок уперед у розгортанні на Україні найновішої галузі кольорової металургії—виробництва алюмінію. Виробництво алюмінію електролітичним шляхом само по собі є виробництвом переважно хімічним і крім цього основна підготовча стадія його—виробництво окиси алюмінію—є суто хімічним виробництвом; таким чином, Дніпрянський алюмінійний комбінат, що починає працювати на початку цього року, можна вважати за нове досягнення у втіленні хемізації у народне господарство.

Цей рік повинний вирішити ще одне завдання у цьому напрямку—це утворення на Україні власної сировинної бази для одержання оксиду алюмінію замість далекопривізних і низькоякісних тихвинських бокситів. Дослідчі роботи проф. Шматько довели можливість цілком ефективно використати для цього українські каоліни, а в майбутньому мабуть й інші гатунки глин; для остаточної перевірки методи проф. Шматько цього року буде закінчене будівництво невеликого заводу оксиду алюмінію потужністю у 1.200 тонн на рік у Лисичанському. Великий матеріальний індекс цього виробництва й вигідність сполучення його з виробництвом соди обумовили будівництво цього заводу не біля Дніпрельстану, а в районі сировини, недалеко від Донецького содового заводу.

* * *

Величезне розгортання машинобудівельної промисловости та засвоєння виробництва нових машин, що потребують великих витрат чорних та кольорових металів, а також великі витрати металю у інших галузях виробництва, ставлять перед нами питання про найраціо-

нальнішу та економну витрату металю в народньому господарстві та про його збереження. Для цього потрібно вжити заходів для боротьби з корозією металів та для заміни їх іншими матеріялами. При цьому треба підкреслити, що підставою для цього є не лише дефіцитність баянсу металю, що ми його маємо, а й міркування технічної та економічної ефективності: заміна металю іншими матеріялами у великій кількості випадків зменшує собівартість конструкцій і є корисною, завдяки зменшенню їх ваги та можливості використати ті або інші технологічні властивості цих матеріалів.

Хемізація посідає одне з вирішальних місць щодо боротьби за збереження металю. Перш за все треба зупинитись на хемічних методах боротьби з корозією. Ця справа є досі ще мало розвиненою у Радянському Союзі і зокрема на Україні й завданням повсякденної раціоналізаторської роботи на машинобудівельних та металообробних заводах буде систематичне вивчення можливостей втілення цих метод. Ці методи полягають у хемічній обробці металю або покритті його різними лаками або стійкими щодо корозії металами, як от: азотизація, фосфатизація (паркеризація), хромування, алітування тощо. Кілька прикладів щодо вживання цих метод в українській промисловості показують, яку ефективність вони можуть дати.

Більш усього в цьому відношенні зроблено ХЕМЗ'ом. На заводі є паркеризаційна майстерня, яка дає можливість збільшити строк роботи залізних деталей машин; хромування волоочильних плашок у 2,5 разів збільшує строк їхньої праці; зроблено багато також по втіленню у виробництві нових лаків. Завод імені Леніна робить хромування калібровочних колець та спеціальних воронок при гарячому протягуванні зварних рур. Це настільки зменшує знос цих кілець та воронок, що у 8—9 разів збільшується тривалість їхньої роботи; загальна економія від хромування інструменту вираховується у 300.000 крб. на рік. На заводі ім. Петровського зроблено досвіди й заведено у виробництво виготовлення залізних фурн цементованих феро-алюмінієм (алітування); це дає 200.000 крб. економії лише на одній міді. Відкриваються великі можливості щодо втілення алітування також для обробки інших деталей металургійних агрегатів.

Не менші можливості є також для економії металю через заміну металю матеріялами, виготовленими хемічними методами у першу чергу пластмасами; у цьому відношенні дещо вже зроблено в електротехнічній, тракторній, радіопромисловості й інших галузях і ця робота повинна продовжуватись і надалі.

Втілення хемічних метод у промислове виробництво не вичерпується тими галузями, що їх перелічено вище: нема такої галузі, де не було б передумов для пристосування хемічних процесів у окремі стадії виробництва або як основний процес його. У будівництві воно знаходить свій вираз у переході на нові будівельні матеріяли, вживання яких утворює цілком нову будівельну техніку. Перш за все це—цемент в усіх його відмінах, який є основним матеріялом залізобетонного будівництва й повинний зробитись основним будівельним матеріялом другої п'ятирічки, що є піднесенням будівництва на вищий технічний рівень.

Хемічні методи обробки матеріалів дають можливість також виготовляти різноманітні нові будівельні матеріяли, як основні, так і зв'язні з місцевої сировини та покидьків інших виробництв.

* * *

Великий плян капітальних робіт цього року, зокрема по металургії, вимагає якнайширше вживати цих нових будівельних

матеріалів там, де вони можуть замінити метал. Так, досвід будівництва Озівсталі показав, що залізобетонні конструкції можуть з повним успіхом замінити метал у цілому ряді випадків: заміна залізобетонними залізних бункерів дає змогу заощадити біля 2 тис. тонн металю на одну доменну піч, можлива заміна залізобетоном залізних колон газопроводів, розливних машин, споруджень мартенівських цехів тощо. Спеціальна бригада Інституту промислових споруджень перепроєктувала на підставі цих міркувань будівельні проекти нових металургійних заводів, що за підрахунками бригади має дати 1933 року 16 млн. тонн економії металю по Союзу.

Цього року продовжуватиметься будівання двох жужелецементних заводів—у Кам'янському та в Рикові, з яких перший почне працювати цього ж таки року; цим буде покладено початок використанню покидьку металургійного виробництва, який досі не знаходив собі пристосування. Таким чином, усклад комбінатів, які розгортимуться біля металургії, вводиться ще один елемент.

Нарешті, щодо будівельних матеріалів треба зупинитись також на питанні про цілком нове виробництво, на дослідження та проектування якого за пляном цього року асигнується потрібні кошти—виробництво глініт-цементу (у АМСРР). Цей новий матеріал, виробництво якого було запроєктовано минулого року кількома фахівцями, має заступити звичайне цегельне виробництво виробництвом такого матеріалу, який можна виробляти з місцевої сировини за допомогою устаткування звичайних цегельних заводів і який можна вживати для виробництва будівельних блоків будь-якого розміру й як зв'язне. Дефіцит зв'язних будівельних матеріалів взагалі ставить питання про розгортання дослідів щодо можливості організації виробництва цих матеріалів з самих різноманітних видів місцевої сировини, аж до звичайного ґрунту.

* * *

По лісовій промисловості цього року почнуть будувати целюльозний комбінат у Павлограді й таким чином буде утворено власну сировинну базу для паперової промисловості України; як відомо, це виробництво вживає хемічної технології в обробці деревини й крім того дає відходи, які можуть бути використані іншими галузями, напр., сульфітцелюльози щолоки, що їх вживається для гарбування шкір.

У легкій промисловості має продовжитись втілення у виробництво повних гарбників синтетичних гарбників і інших, що мають замінити природні та імпортні гарбники; в Одесі має закінчитись будівання заводу шкірсурогатів, які вироблятиметься хемічним переробленням шкірних відходів; у шклянній промисловості закінчується будівання заводу скла „тріплекс“, що заміняє імпортне скло для автомобільної промисловості. Великі можливості для хемізації має харчова промисловість, у якій між іншим цього року закінчується будівання маргаринового заводу в Харкові. Передбачається також будівництво на Україні фабрики кіноплівки й інших виробництв.

* * *

Поруч з втіленням хемізації у промисловість стоїть питання про хемізацію, як фактор підвищення врожайности соціалістичного сільського господарства. Коли у капіталістичному сільському господарстві, що деградує під ударами кризи, споживання угноєнь рік-на-рік зменшується, хемізація сільського господарства Радянського Союзу невпинно збільшується. Дрібне селянське господарство не має

змоги вести правильне, побудоване на наукових засадах агротехніки, господарство, в умовах кризи для цього тим більше немає ані сти-мулу, ані матеріальної можливості: низький рівень цін на сільсько-господарські продукти, відсутність завдяки цьому потрібних коштів у селянина, який повинний думати не про придбання угноєнь, а про те як сплатити борги та податки—результатом цього є не лише зменшення споживання угноєнь, а ще й виникнення різних нових „теорій“ про непотрібність та навіть шкідливість угноєнь, які ніби то отруюють і роблять шкідливим для організму споживання рослин, що вирощені на угноєному мінеральними угноєннями ґрунті. Падінню зацікавлення до угноєнь сприяє також те, що фірми, що їх виробляють, часто-густо за допомогою реклями збувають такі угноєння, які не мають нічого спільного з тим, що вимагають агро-технічні вимоги певного ґрунту або культури; така практика дохо-дить навіть до шарлатанства, й селянин одержує взагалі ні для чого непотрібні речовини.

Колективізація, що перетворила дрібне селянське господарство нашої країни у найбільше в світі велике господарство, утворила всі умови для найефективнішого вживання передової агротехніки, що не можливо в умовах дрібного господарства. Рішення січневого пленуму ЦК і ЦКК, які ставлять перед нами основне завдання у галузі сільсь-кого господарства—організаційне зміцнення колгоспів, передбачають-заведення у колгоспах постійного сівозміну та втілення інших агро-технічних заходів на підставі врахування місцевих особливостей кожного району. Одна з складових частин цих агротехнічних заходів є також вживання угноєнь.

За роки першої п'ятирічки споживання угноєнь на Україні збіль-шилось у 5—6 разів: у 1927 році воно складало 45,0 тис. тонн, у 1932 р. — 242 т. т. Низький рівень врожайності нашого сільського господарства вимагає всіма можливими засобами боротись за її підвищення, яке запроєктовано на 1933 рік у 8,36 цтн. з га проти 7,3 у минулому році. В зв'язку з цим, плян постачання угноєннями встановлено у 400 тис. т.

Такий значний зріст постачання угноєннями є цілком забезпече-ний виробничою спроможністю українських заводів: розгортання влас-ної великої, технічно досконалої суперфосфатної промисловості (перш за все заводу у Костянтинівці) дає змогу не лише задовольнити власну потребу України, а ще й дати частину власної продукції ін-шим районам: 390,8 тис. тонн суперфосфату, що повинний бути вироблений цього року, власне споживання України має скласти 375 тис. т. Але треба пильно стежити за усуненням перешкод, що стоять на шляху виконання цього цілком реального пляну, як щодо виробництва, так і у відношенні до постачання готовими угноєннями.

Особливу увагу треба приділити також якісному боку постачання угноєнням. Треба сказати, що якість продукції тукової промисловості стоїть зараз на незадовільному рівні: 11—12% (а в окремих випадках навіть ще менше) фосфорної кислоти у суперфосфаті замість встановлених стандартом 14% є щоденним явищем. Добитися покращання якості сировини, збільшити норму розкладення фосфориту та коефі-цієнт виходу суперфосфату з одиниці витраченої сировини—є черго-вими завданнями суперфосфатної промисловості.

Тут треба ще відмітити зрушення у якісному складі асортименту угноєнь, що їх одержує сільське господарство. Коли на початку п'ятирічки він складався майже виключно з фосфорних угноєнь, за-раз все збільшується також постачання азотними (сульфат-амоній) та

калійними угноєннями (сільвініт), яке у 1933 році повинно досягти 25 тис. т. Значне зростання технічних культур на Україні вимагає все більшого споживання цих угноєнь, виробнича база яких зараз утворена й повинна швидко зростати надалі; зокрема по азотним угноєнням Україна вже має власну виробничу базу.

Крім постачання угноєннями, серйозну увагу треба цього року приділити також хемічним методам боротьби з сільсько-господарськими шкідниками. На цій ділянці соціалістичні форми господарства теж дають такі можливості роботи, яких не має і не може бути у дрібному селянському господарстві; напр: ми маємо можливість широко використати для розкидання отрут літаки. Але ми недостатньо ще використовуємо ці можливості й маємо ще великі збитки від шкідників; зокрема величезну шкоду зробив минулого року луковий метелик і боротьба з ним цього року повинна бути одним з головних заходів у боротьбі за врожай цукрових буряків. Також боротьбі з шкідниками треба приділити увагу у підготовці до весняної засівної кампанії: значна засміченість засівного зерна вимагає 100 відсоткового протруєння його.

* * *

Швидке розгортання хемічної промисловости Союзу, яке ми повинні мати на протязі другої п'ятирічки, ставить підвищені вимоги до машинобудівельної промисловости, яка повинна забезпечити достатню для цього розгортання машинобудівельну базу й звільнити радянську хемію від імпорту апаратури з-за кордону. Більш цього, робота по проектуванню та будівництву наших хемічних підприємств проходить в умовах, коли ми по більшості повинні базуватись переважно на власному технічному досвіді, оскільки по хемії чужоземні фірми менш охоче йдуть на технічну допомогу нам та консультування, ніж це має місце у інших галузях, що цілком ясно зв'язано з особливим значенням хемії у капіталістичних країнах як знаряддя імперіялізму. Крім цього особливі шляхи розвитку радянської хемії й навіть наявність у нас таких галузей її, яких в умовах капіталізму немає й за існуючих умов не може бути, ставлять до машинобудівельної бази й до технічної думки такі вимоги, які закордон не міг би задовольнити навіть при самому щирому бажанні зробити це.

У розв'язанні завдання забезпечити радянську хемію машинобудівельною базою, Україна посідає особливе місце, оскільки зараз на її території розташовані всі спеціалізовані заводи хемічного (та цукроварного) машинобудування, які є в Союзі. Таке важливе значення українського хемічного машинобудування залишиться й на другу п'ятирічку, зараз є рішення про будування лише одного такого заводу поза межами її, а саме у Свердловську, який повинний бути закінчений у 1937 році. Тому українське машинобудування повинно забезпечити машинами та апаратурою переважну більшість потреб хемічних новобудов другої п'ятиріччя.

Українське хемічне машинобудування (яке входить до складу об'єднання Восхем) має величезні досягнення за першу п'ятирічку, яку воно виконало за 3 роки й 3 місяці. До складу його ввійшли невеличкі заводи, які раніш виробляли або ремонтували цукроварне устаткування; щогдо заводу ім. Атрема у Дніпропетровському, то він не мав і цього досвіду. До недавнього часу хемічна апаратура вироблялася в нас на різних заводах, які одержали випадкові замовлення, й у значній мірі у механічних майстернях хемічних заводів. Протягом п'ятирічки переведено реконструкцію заводів, в яку вкладено понад 30 млн. крб., в наслідок чого значно збільшено обсяг продукції

й засвоєно цілу низку нових виробництв спеціального хемічного устаткування. Зараз радянське машинобудівництво виготовляє майже все устаткування для основної хемічної промисловости, виробництва солей, суперфосфату, значну кількість устаткування для анілофарбової, лакофарбової, алюмінійної, хеміко-фармацевтичної промисловостей, виробництва пластмас та штучного волокна. Виробляється великі теплообмінники, складні випарні апарати, ректифікаційні та дистиляційні колони, висушувальні апарати, хемічні печі, розмольні апарати, фільтри, центрофуги, сепаратори, смоки, компресори тощо. Черговим завданням є забезпечення нових синтетичних виробництв власним устаткуванням, у першу чергу устаткуванням високих тиснень, яку вже почато виробляти.

Основними заводами хемічного машинобудування, які дають більшу частину продукції і в які зроблено найбільшу частину капіталовкладень, є завод імени „Фрунзе“ у Сумах та завод „Більшовик“ у Києві. Поточного року має бути закінчена реконструкція цих заводів, яку почато з 1930 року, в наслідок чого повинні почати працювати: чавуно-ливарний цех — на 50.000 т. складного фасонного лиття на заводі ім. Фрунзе, смоко-компресорний цех на 12.300 т. потужности на рік на тому ж заводі та новий механічний цех та сталеливарна майстерня на 9.000 т. на заводі „Більшовик“. Разом капіталовкладення у заводі ВОСХЕМ'у на цей рік повинні скласти $9\frac{1}{2}$ мільйонів крб., в тому числі 8,3 млн. у вищезгадані два заводи. В наслідок цього загальна продукція всього об'єднання повинна досягти в цьому році: 74 млн. крб., що дорівнює майже половині тої продукції, яку було вироблено за всі роки п'ятирічки. З цього можна бачити, яке велике зрушення ми маємо на цій ділянці. Завдання цього року буде засвоєння техніки нових виробництв, вивчення та втілення у виробництво нових матеріалів, що потрібні хемічному машинобудівництву, завдяки особливих умов роботи хемічного устаткування: ці матеріали повинні мати достатню антикорозійну стійкість у відношенні до кислот, лугів тощо, тому треба якнайширше застосувати якісні сталі, пластмаси, дерево, кераміку, алюміній та його стопи тощо. Повинні бути також пророблені питання про спеціалізацію, типізацію та кооперування виробництва. Щодо спеціалізації та типізації треба відзначити, що хемічне машинобудування має найбільшу різноманітність виробів і можливості їх типізації є дуже обмеженими, а тому треба систематично вивчати можливість встановлення окремих типових елементів цього устаткування, їх стандартизації та спрощення процесу виробництва у напрямкові комбінування цих типових елементів у конструкціях. Щодо кооперування заводів між собою та з іншими галузями треба поперше розподілити виготовлення окремих типових деталей між окремими заводами й подруге передати іншим заводам виготовлення таких деталей, які за процесом виробництва не є характерними для виробництва заводів хемічного устаткування: напр., важкі поковки для устаткування заводів зараз виготовляє Горлівський завод металургійного устаткування.

* * *

З вищенаведеного можна цілком ясно бачити, які величезні завдання стоять перед хемізацією на Україні у першому році другої п'ятирічки.

Ці широкі завдання можуть бути здійснені лише за участю широких кіл громадськості та науково-дослідницької думки. Безліч питань, що стоять на кожній ділянці роботи, як хемічного, так і усіх інших галузів виробництва, безліч можливостей пристосування хемії

до усіх процесів виробництва, зокрема до доцільного використання покидьків виробництва—все це може бути зроблене лише при умові, коли кожен робітник, інженер на виробництві, науково-дослідчий робітник перегляне, які можливості для цього є на його ділянці роботи й підрахує, який економічний результат ці раціоналізаторські міроприємства можуть дати його виробництву.

Зокрема треба підкреслити актуальність питання про хемічний контроль виробництва, що складається з трьох основних моментів: контролю сировини, контролю окремих стадій виробництва та перевірки якості готової продукції. Недавна постанова колегії НКВажпрому про заводські лабораторії зсунула це питання з мертвої точки і поклала початок реалізації цього важливого заходу в промисловості й ми маємо вже деякі практичні наслідки цього. Наприклад, експрес-аналізи, які заведено у мартенівському цеху заводу ім. Рикова, дали змогу зразу ж значно покращати роботу цього цеху. Цей досвід треба поширити й перенести на всі заводи.

Завдання 1933 року—не лише кількісного підвищення продукції, а й у першу чергу підвищення якості роботи, й не лише у самій хемічній промисловості, а у всьому народньому господарстві, де хемія повинна посісти одне з вирішальних місць. Можна сказати без перебільшення, що мова йде про утворення хемічної культури, тісно зв'язаною з машиною та електричною культурою.
